

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้สามารถดำรงสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรมได้ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าแห่งยุคโลกาภิวัตน์ (ธีระรุญเจริญ 2550 : 45-47) การจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางปฏิรูปและเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จำเป็นต้องมีหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอน เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องและชุมชน แต่ก็พบว่าโรงเรียนยังประสบปัญหาการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแนวปฏิรูป โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากเขตเมือง มีการคมนาคมไม่สะดวก ข่อมมีความขาดแคลนทั้งงบประมาณ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง โอกาสเข้ารับการศึกษาของนักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และคุณภาพผู้เรียน

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาการดำรงชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยสำหรับเป็นแนวทางในการดำรงอยู่และปฏิบัติตนเพื่อให้สมดุลพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก การให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนโดยคำนึงถึงการปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เรียนผ่านระบบการเรียนการสอน จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการหยั่งรากของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ก่อให้เกิดความสงบสุข ไม่เคียดแค้น ไม่เบียดเบียนกัน และกัน มีความพอเหมาะพอควรในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในแวดวงการศึกษาหรือในสถานศึกษานั้นจะต้องมี 1) ระบบข้อมูล ระบบความรู้ และระบบปัญญา เพื่อใช้ในการตัดสินใจสำหรับการบริหาร 2) คุณธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย เมตตาธรรม สัมคีตธรรม สุจริตธรรม ความเที่ยงธรรม 3) ความอดทนและความเพียร (เกษม วัฒนชัย อ้างอิงใน <http://www.positioningmag.com/Magazine/Details.aspx?id=54043> 15/04/2551)

ค้ำน้ำส่วนใหญ่ออกไปศึกษาออกชุมชน คุณภาพการศึกษาในสภาพจริงยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน นักเรียนส่วนใหญ่อ่อนแอในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล การเดินทางใช้เส้นทางคมนาคมที่ไม่สะดวกนัก มีสถานะเสี่ยงอุบัติเหตุจากการคมนาคมสูง วิถีชีวิตของนักเรียนต้องเสี่ยงกับภาวะทุพโภชนาการและเสี่ยงกับกระแสบริโภคนิยม ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชนป่าค้ำน้ำกรุงชิงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่น แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชนป่าค้ำน้ำกรุงชิงจึงต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นต้นแบบของการพัฒนาและเน้นการพัฒนาโดยใช้ทุนทางสังคมซึ่งมีอยู่ในชุมชนเป็นฐานการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนป่าค้ำน้ำกรุงชิงในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคีดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพิ่มความเข้มแข็งให้สถานศึกษา ชุมชนและสังคม เป็นการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายก่อนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้ง 3 แห่งในชุมชนป่าค้ำน้ำกรุงชิง
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับชุมชน
3. เพื่อถ่ายทอดและขยายผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนป่าต้นน้ำกรุงชิงในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้คือ

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

1.1 สถานศึกษาในตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ โรงเรียนบ้านปากลง

1.2 สถานศึกษาในตำบลหนองพิต้า อำเภอหนองพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ โรงเรียนวัดโรงเหล็ก และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก้วเขาเหล็ก

2. ขอบเขตด้านประชากร

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ทั้ง 3 แห่ง ประกอบด้วย สิกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การมีส่วนร่วมของชุมชนป่าต้นน้ำกรุงชิงในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหารจัดการ 4 ด้านคือ ด้านการบริหารงานบุคลากร ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานงบประมาณ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันหาแนวทางในการดำเนินงาน ร่วมกันรับผลประโยชน์ ร่วมคิดตามผลและประเมินผล

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ตลอดจนการสร้างสรรค์ความเจริญต่างๆ

คุณภาพการศึกษา หมายถึง ผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ก่อให้เกิดระบบและกลไกในการดำเนินงานตามภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการพัฒนากิจกรรมในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนและสถานศึกษา

การบริหารงานทั่วไป หมายถึง กระบวนการพัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านต่างๆ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารงานต่างๆ บรรลุผลตามมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนด

การบริหารงานงบประมาณ หมายถึง กระบวนการพัฒนาและส่งเสริมระบบการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อเสนอขอ จัดสรร ดำเนินการ ควบคุม ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผล ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถบริหารงบประมาณได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสถานศึกษา

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง กระบวนการพัฒนาโดยใช้หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติภารกิจหน้าที่ และเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อความก้าวหน้าอย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงสภาพบริบทชุมชนและสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้ง 3 แห่งในชุมชนป่าคั้นน้ำกรุงชิง
2. สถานศึกษาทั้ง 3 แห่ง สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับชุมชน
3. สถานศึกษาทั้ง 3 แห่งสามารถถ่ายทอดและขยายผลการพัฒนาคุณภาพศึกษาสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน